

Len Munnik

‘De lokale democratie zal in de toekomst gedragen worden door personen in plaats van door politieke ideologieën’

Burger & Wethouders

De burger wil actief meedoen in de lokale democratie. Gemeenten spelen erop in met stadsgesprekken, openbare coalitieonderhandelingen en burgerbegrotingen. Op naar een gemeenteraad met volksvertegenwoordigers die fungeren als volksverbinders.

TEKST MARIKE VAN ZANTEN

Op nieuwjaarsdag 1610 stond er een woedende menigte voor het raadhuis van het Friese Leeuwarden. Met een scheepsmast beukten de inwoners van Ljouwert de deur in uit verzet tegen het conservatieve stadsbestuur, dat zich al jaren schuldig had gemaakt aan manipulatie met bestuurlijke baantjes, nepotisme en toe-eigening van 'opcenten'. Het protest, in de geschiedenisboeken bekend als het 'mastoproer', had succes. De *vox populi* dwong een nieuw stadsbestuur af. Jammer dat de nieuwe bestuurders en hun plannen voor een verbeterd regeringsreglement al snel strandden in een religieuze factiestrijd, maar hé, democratie is moeilijk.

Schoonheid van de democratie

Zo'n vier eeuwen later is de scheepsmast van toen versplinterd tot bijna dertien miljoen rode potloden waarmee stemgerechtigde Nederlanders hun stadsbestuurders afrekenen op vier jaar beleid. Samen vormen al die potloodpunten een subtieler, maar minstens even effectief wapen om de deur naar politieke vernieuwing in het gemeentehuis te forceren. Alleen lijkt die punt de laatste jaren nogal stomp geworden; er moet voortdurend aan gelikt worden om het vaal geworden rood te verlevendigen en bijna de helft van de burgers nam het potlood niet eens meer ter hand tijdens de meest recente gemeenteraadsverkiezingen afgelopen maart. De opkomst was met 53,8 procent ongeveer even laag als vier jaar eerder, alle publiciteit rond de 'stemfies' ten spijt.

Hoe moeten we dat uitleggen aan de burgers van Syrië of Irak, vroeg oud-Kamervoorzitter Gerdi Verbeet zich af in haar onlangs uitgesproken *Rede fan Fryslân*. In deze

Gravure van het Mastoproer,
Historisch Centrum Leeuwarden

jaarlijkse voordracht houdt een buitenstaander de provincie een spiegel voor, met een vooruitblik naar 2040. 'Wie nooit anders heeft gekend, ziet de schoonheid van de democratie niet meer. Die ziet alleen nog tijdrovende procedures en slappe compromissen. En politici die voor de verkiezingen het één beloven en een dag later het ander doen', stelde Verbeet. 'Voor je het weet, verliezen we de waarde van democratie uit het oog en dat kan die democratie tot aan de wortel aantasten.'

Proeftuin

Tijd voor een revitalisering van de klassieke democratie, vindt Verbeet, met Friesland als proeftuin voor de rest van Nederland. 'Zet naast de 43 statenleden 430 burgers die vier keer per jaar een hele dag beraadslagen over de problemen van hun provincie. Laat hun een oordeel vellen over de beslissingen die de Staten hebben genomen. En als ze met goede argumenten vinden dat

Oud-Kamervoorzitter
Gerdi Verbeet tijdens haar
Rede fan Fryslân.

Verbeet: 'Burgers kunnen niet meer volstaan met aan de zijlijn staan mopperen (...). En politici zien in dat de doorsnee-burger veel meer weet en kan dan zij denken.'

een beslissing mankementen vertoont, geef hun dan het recht de Staten te vragen er opnieuw naar te kijken.'

Verbeet liet zich inspireren door de Belg David van Reybrouck, die de G1000 bedacht als nieuwe vorm van meedenken: duizend burgers gingen samen om de tafel zitten om de politiek mogelijke oplossingen voor hardnekkige problemen aan te reiken. Van Reybrouck op zijn beurt had zich daarbij laten begeistern door de oerdemocratie in Athene. Verbeet bepaalde meteen ook de spelregels: elk jaar een nieuwe loting en dus een nieuwe groep burgers. Die burgers moeten tijd en energie willen investeren, en bestuurders en volksvertegenwoordigers mogen de voorstellen niet zomaar naast zich neerleggen. Dan snijdt het mes volgens de oud-parlementariër aan twee kanten. 'Burgers kunnen niet meer volstaan met aan de zijlijn staan mopperen, maar moeten verantwoordelijkheid nemen en zien hoe moeilijk dat kan zijn. Zo begrijpen ze beter wat zo'n politicus allemaal doet en waarom. En politici zien in dat de doorsnee-burger veel meer weet en kan dan zij denken. En dat het heel kortzichtig is om daar geen gebruik van te maken.'

Omgekeerde revolutie

De kern van Verbeets betoog is dat politici moeten leren om meer op burgers te vertrouwen in plaats van

andersom. Voor een 'mastproer' – zoals door Verbeet aangehaald in haar Rede – is dan geen aanleiding meer: een ramkraak van het politieke bestel is immers zinloos als de bestuurders de deur zelf al hebben opengezet. Een soort omgekeerde revolutie. Maar dan moeten die politici wel oog hebben voor de tijdgeest waarin burgers willen 'meedoen'. Ze moeten de noodzaak tot bestuurlijke vernieuwing inzien en bereid zijn partijprogramma, positie en *power* te delen. Niet alleen in de landelijke en provinciale politiek, maar vooral ook in de lokale democratie, waar het burgerbelang om de hoek ligt.

De aanstaande decentralisatie van overheidstaken als jeugdzorg, werk en inkomen en de zorg voor langdurig zieken en ouderen naar de gemeenten zou daar best eens een handje bij kunnen helpen. Als gemeenten niet meer automatisch de portemonnee trekken en ruimte geven aan burgers om bij te dragen aan publieke taken, is het onvermijdelijk dat ze diezelfde burgers ook meer te zeggen moeten geven: invloed in ruil voor inzet.

Montessori-maatschappij

Cynici zien de grote decentralisatie - Operatie 3D in gemeentejargon - als een ordinaire bezuiniging. Maar dat is het niet, stelt Jeroen van Urk, griffier van de Achterhoekse gemeente Oude IJsselstreek (vijftien kernen,

De Gemeenteraad van de Toekomst schreef een 'Brief aan de Koning' met voorstellen voor vernieuwing en versterking van de lokale democratie (foto Saskia Quax).

40.000 inwoners) en initiatiefnemer van de Gemeenteraad van de Toekomst. Eigenlijk een soort 'spontane staatscommissie', waarin ruim vijftig burgers, raadsleden, burgemeesters, raadsgriffiers en wethouders een jaar lang op zoek gingen naar een nieuw perspectief voor gemeenteraden in een netwerkdemocratie. Als Burgemeester van de Toekomst overhandigde Michael Sijbom - in het dagelijks leven burgervader van Losser - een week voor de gemeenteraadsverkiezingen een 'Brief aan de Koning' aan minister Plasterk, met voorstellen voor vernieuwing en versterking van de lokale democratie.

Van Urk ziet decentralisatie als een logische uitkomst van de ontwikkeling die zich de afgelopen decennia heeft voltrokken: het ontstaan van de kennismaatschappij. 'Ik noem dat de Montessori-maatschappij: overheid, help ons het zelf te doen', aldus Van Urk. De Amerikaanse futuroloog Alvin Toffler schetste in zijn boek *De Derde Golf* (1980) al de contouren van die nieuwe samenleving, stelt Van Urk. 'Als een land zich lange tijd in vrede en voorspoed ontwikkelt, gaat de overheid allengs gebukt onder een te grote besluitvormingslast en ontstaat een ineffectieve mierenhoop van hiërarchie en bureaucratie. Voorbeeld: vroeger hadden we de werkster in het grijze circuit, nu hebben we de

De gereedschapskist van de gemeente Oude IJsselstreek

Het procesakkoord van de gemeente Oude IJsselstreek bevat een praktische set gereedschappen van 'overlegvormen en nieuwe werkvormen, die kennis van burgers, bedrijven en beroepskrachten op gepaste momenten verbindt met de oordeelsvorming van de gemeenteraad.' Zeg maar de combinatietang en inbus-sleuteltjes van de doe-democratie.

- inspirerende werkvonden en conferenties (bijvoorbeeld voor de onderwerpen armoede en groen);
- interactieve raadsrotondes (ook in de dorpen);
- raadsprojectcommissies (met steeds een portefeuillehouder als trekker en ambtenaren als helpers) voor actieve sturing op specifieke thema's (bijvoorbeeld voor elk van de drie decentralisaties, voor verbinding met zorgvragers en zorgverleners);
- raadsgebiedscommissies (met steeds een portefeuillehouder als trekker en ambtenaren als helper) voor actieve sturing in een gemeentelijk deelgebied (bijvoorbeeld voor wonen en verkeer);
- interactieve raadsvergaderingen die in samenspraak rondes opbouwen naar een besluit (bijvoorbeeld voor het onderwerp verenigingen en voorzieningen);
- representatieve burgerjury's en burgerbegrotingsforums;
- jaarlijkse bespreking concept gemeentebegroting en investeringslijst met een afvaardiging van de belangenverenigingen;
- krachtteams van ondernemers(verenigingen) met raadsleden, wethouder en ambtenaren (bijvoorbeeld voor het onderwerp werken);
- burgeraanbesteding (zoals in het beleidsplan Wmo);
- buurtgerichte budgetten;
- burgervisitatie;
- rekenkamercommissie met burgerleden;
- raadsgespreksrondes (bijvoorbeeld over regionalisering).

In Den Helder gingen raadsleden en burgers samen kokkerellen om vervolgens tijdens het diner met elkaar van gedachten te wisselen.

Wmo-huishoudelijke hulp. Die is vier keer zo duur, voor een groot deel omdat toewijzing, management en controle betaald moeten worden uit belastinggeld. Er is een overgeorganiseerde samenleving ontstaan.'

Toffler: 'Als een land zich lange tijd in vrede en voorspoed ontwikkelt, ontstaat een ineffektieve mierenhoop van hiërarchie en bureaucratie.'

Overheidsparticipatie

Die overgeorganiseerde samenleving vormt een *mis-match* met een andere ontwikkeling: de opkomst van de mondige burger, die over de opleiding, de kennisbronnen, de communicatietechnologie, de ideeën en de tijd beschikt om zaken zelf te organiseren, samen met zijn burens of andere belanghebbenden. 'Ons huidige politieke stelsel past niet meer bij die behoefte aan zelforganisatie', stelt Van Urk. 'Mensen willen niet slechts één keer per vier jaar naar de stembus, ze willen permanent meedoen. Je ziet een doe-democratie ontstaan, waarin burgers zelf allerlei kleinschalige initiatieven nemen, bijvoorbeeld op het gebied van zorg of energievoorziening. Lokale politici moeten dus niet langer vóór mensen willen denken, maar mét hen. Het gaat om een transformatie van ons politieke systeem, dat niet meer over de gemeenschap gaat, maar er *midden in* staat.'

De kanteling van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie, zo noemt Frank Hendriks, hoogleraar Vergelijkende bestuurskunde aan de Universiteit Tilburg, dit in

Van Urk: 'Na een workshop van een hovenier willen wijkbewoners misschien zelf gaan zorgen voor onderhoud: mooier groen voor minder geld.'
(foto Roel Kleinpenning)

Jongejan: 'Door het voeren van openbare onderhandelingen betrek je burgers al aan de voorkant bij het ontwikkelen van de plannen en kun je hun input meteen daarin verwerken.'

Analyse ■ De nieuwe gemeente

NRC Handelsblad. 'In de jaren negentig heette het inter actief beleid. De gedachte was: Wij als gemeente maken plannen en vinden het leuk als u, burger, meepraat. Nu willen veel gemeenten dat omdraaien. Sommige zeggen expliciet: Wij doen met de burgers mee in plaats van andersom.'

Van Urk: 'Mensen willen niet slechts één keer per vier jaar naar de stembus, ze willen permanent meedoen.'

Open coalitieakkoorden

In gemeenteland buitelen de nieuwe initiatieven dan ook over elkaar heen. Na Duizend op Zuid in Rotterdam organiseerde de gemeente Amersfoort dit voorjaar een eigen G1000. Talloze gemeenten houden stadsgesprekken en Coevorden, Wierden en Dordrecht laten hun inwoners meedenken over de bezuinigingen. De gemeente Den Helder koos zelfs voor een ludiek tintje in de vorm van het project 'Over de kook'. Raadsleden en burgers gingen samen kokkerellen om vervolgens tijdens het diner met elkaar van gedachten te wisselen. Ook kon er na de recente gemeenteraadsverkiezingen naar hartenlust geëxperimenteerd worden met het betrekken van de burger bij de coalitievorming. In Amsterdam bijvoorbeeld bevat het coalitieakkoord een lege paragraaf, die het college samen met bewoners gaat invullen. En in Oude IJsselstreek sloten alle zes raadsfracties tien dagen na de verkiezingen een procesakkoord. 'Het traditionele coalitieakkoord is een dichtgetimmerd verhaal: dit gaan we als gemeente doen en dat kost zoveel', aldus Van Urk. Het procesakkoord bepaalt welke maatschappelijke vraagstukken het belangrijkste zijn (zoals zorg en welzijn, armoedebestrijding en groenvoorziening), hoe die aangepakt kunnen worden en hoe de gemeente daarover de komende vier jaar in dialoog gaat met burgers 'als samenlevingspartners' en hen erbij betreft.

Politiek reveil

In de gemeente Wijk bij Duurstede voerden SP (als meest lokale landelijke partij), PCG (een lokale christelijke partij), GroenLinks en PvdA openbare coalitieonderhandelingen om tot een akkoord te komen. Tijdens voor iedereen toegankelijke vergaderingen op het gemeentehuis en in de kernen Langbroek en Cothen werden de overeenkomsten, knelpunten en plannen verkend. Van politieke onverschilligheid bij de achterban was geen sprake, integendeel. 'We moesten zelfs stoelen bij zetten', aldus formateur Jaap Jongejan, in het dagelijks leven directeur van SBI in Doorn, een training- en adviesorganisatie voor werknemersparticipatie en

arbeidsverhoudingen. Die ervaring van het politieke engagement ziet hij ook terug in de opvallende opkomst van lokale partijen van de afgelopen jaren. 'Meer mensen willen zelf meedoen. Hoewel je ook een groep ziet die juist meer politieke en maatschappelijke apathie en afstandelijkheid vertoont.'

Misschien heeft die extrapolatie te maken met de tweede redenen die Jongejan ziet voor het lokale politiek reveil: de toenemende complexiteit door de Europese samenwerking en de toenemende macht van Brussel. 'Als reactie daarop richten mensen zich weer op hun eigen leefomgeving, die ze nog wel snappen en waar ze nog zelf invloed op kunnen uitoefenen. En dus manifesteren ze zich vaker in de gemeentepolitiek.'

Jongejan: 'Meer mensen willen zelf meedoen. Hoewel je ook een groep ziet die juist meer politieke en maatschappelijke apathie en afstandelijkheid vertoont.'

Omhooggevallen Haagse invloed

Normaal vindt het formatieproces in Wijk bij Duurstede plaats achter gesloten deuren, waarbij de lokale politici voorzichtig om elkaar en de plaatselijke hete hangijzers heen draaien om de landelijke partijpolitieke verhoudingen niet te doorkruisen. 'Coalitieakkoorden zijn vaak uitsluitend gebaseerd op de partijprogramma's: omhooggevallen Haagse invloed', oordeelt Jongejan. 'De coalitie in de gemeente Wijk bij Duurstede heeft daarom een visieakkoord gesloten, waarbij minder is gekeken naar het Haagse en meer is gedacht vanuit het bewustzijn dat je elkaar nodig hebt. Tijdens de formatie is vooral gesproken over de vraag: vanuit welke waarden willen wij opereren? Zoals zorg voor minderbedeelden, daar kon iedere partij zich vanuit zijn eigen invalshoek in vinden.'

Het akkoord beperkt zich ook bewust tot hoofdlijnen. Jongejan: 'Als je ieder detail vastlegt en vooraf "dichtregelt", kunnen burgers er later geen invloed meer op uitoefenen. Dan bedenk je alles aan de tekentafel en kunnen burgers alleen achteraf bezwaar aantekenen. Door het voeren van openbare onderhandelingen betrek je burgers al aan de voorkant bij het ontwikkelen van de plannen en kun je hun input meteen daarin verwerken.'

Geen politiek theater

Bewoners, ondernemers en belangengroeperingen konden via *pitches* concrete punten inbrengen. Zo kwamen bewoners met suggesties voor de ontwikkeling van het buitengebied rond Wijk bij Duurstede en kwam de

Ondernemingskring met het voorstel om speciale activiteiten, zoals Koningsdag, voortaan te betalen uit een eigen ondernemersfonds in plaats van door het opleggen van een gemeentelijke heffing.

Werkte de visieaanpak ook bij de onvermijdelijke hete hangijzers? Verschansen de coalitiepartijen zich dan niet ineens in hun schuttersputjes? En komt er later geen ruzie van als je zaken niet vastlegt in een akkoord? Juist niet, volgens Jongejan. 'Zo'n heet hangijzer in Wijk bij Duurstede was de zondagsrust: belangrijk voor de PCG als christelijke partij. PvdA en GroenLinks daarentegen kwamen op voor het toeristische en economische belang van een zondagsopenstelling. Met als resultaat een compromis: geen extra zondagsopenstellingen, maar wel experimenteren met openstelling van 'toeristische' winkels rondom horecavoorzieningen. Supermarkten bijvoorbeeld vallen daar niet onder. Je zou misschien verwachten dat politici openbare onderhandelingen aangrijpen voor politiek theater: extra stevig inzetten op hun standpunten om hun achterban op de tribune te plezieren. Maar juist als gemeenteraad moet je op het gebied van samenwerking het goede voorbeeld geven.' Ook roepen vanaf de tribune bleef uit, volgens Jongejan. 'Het debat met de burger was al eerder gevoerd. Zo hebben we een burgerraad in de kern Langbroek.'

Volksverbinders

Als het proces- of visieakkoord er eenmaal ligt, begint het pas. Ook in het vierjarig interbellum tussen de verkiezingen moet de burger kunnen meedenken, meepraten en meebeslissen. Dat zal wennen zijn, denkt Jongejan. 'Zo'n structurele verandering dwing je niet af met één druk op de knop. Van de burgemeester tot en met de jongste inwoner: iedereen moet erin groeien. Wijk bij Duurstede wil een regiegemeente zijn, die mensen en partijen bij elkaar brengt en niet langer alles zelf uitvoert. Dat brengt een andere rol met zich mee voor burgemeester, wethouders en gemeenteraad, inclusief de oppositie en ambtenaren. Ze moeten anders debatteren en leren ontschotten: hun portefeuilles samenvoegen en gelegenheidscoalities vormen, zodat ze elkaar beter kunnen ondersteunen en partnerships kunnen sluiten met de samenleving.'

De eerder genoemde griffier Jeroen van Urk van de gemeente Oude IJsselstreek citeert PvdA-politicus Jacques Wallage, voorzitter Raad voor het Openbaar Bestuur. 'Hoe vertegenwoordig je een volk dat zichzelf wil vertegenwoordigen?' Om zelf te vervolgen: 'Volksvertegenwoordigers moeten niet meer namens, maar mét de burger opereren. Ze moeten volksverbinders, of zelfs volksverleiders worden.' De raadsleden van Oude IJsselstreek zullen de komende tijd dus actief de boer op gaan om mensen en initiatieven in de doe-democratie

Van burgertop

Aanwezig zijn een Burgerraad bestaande uit 349 via het lot uitverkoren burgers, 38 werkgevers, 78 politici en ambtenaren, 40 kunstenaars en 80 secretarissen. Op 22 maart, drie dagen na de gemeenteraadsverkiezingen, vindt in Amersfoort de G1000 plaats. Duizend burgers (nou ja, het zijn er iets minder) gaan met elkaar in gesprek om een agenda voor Amersfoort voor de komende vier jaar op te stellen. In wisselende samenstellingen wordt er aan diverse tafels gediscussieerd over mogelijke onderwerpen. Na een rondgang langs de schermen met Prezi-presentaties stemt de Burgerraad over alle voorstellen en ideeën en blijven er tien agendapunten over:

1. De Buurtweter; iemand die de buurt goed kent, maar ook de weg weet bij de gemeente;
2. Keigroen samen doen: meer inzet voor natuur en milieu;
3. Wijk G100: een soort G1000 maar dan op wijkniveau;
4. Duurzaam inbreiden: leegstaande panden beschikbaar stellen aan duurzame initiatieven;
5. Samensfoort: een digitaal prikbord waarop burgers ideeën kunnen uitwisselen;
6. Kraamkamer van duurzame innovatie: Amersfoort als een soort Silicon Valley voor duurzaamheid;
7. Amersfoort gelukkig veilig: samen de buurt veiliger maken met behulp van apps;
8. Amersfoort: zo doen wij dat;
9. Samen zorgen;
10. Onze wijk aan zet.

Vervolgens verbinden de aanwezigen zich aan een van de tien thema's door bij het scherm met het agendapunt van hun keuze te gaan staan. Die stap wordt gezet door 159 personen, onder wie 13 politici. Zij kregen zitting in de - uiteindelijke - zeven themagroepen met in elke

tot buurtweter

groep minstens één vertegenwoordiger van de gemeente en/of de politiek. De coördinatie is in handen van een regiegroep. De G1000 is volgens de initiatiefnemers geslaagd als eind 2014 vier van de tien initiatieven hebben geleid tot duurzame innovatie.

David van Reybrouck, bedenker van de eerste G1000 in België, is ook aanwezig bij de burgertop in Amersfoort. Zijn reactie, zoals opgetekend door het lokale medium *De Stad Amersfoort*: 'Er wordt op een constructieve manier met elkaar gesproken. Er wordt niet gezwegen, er wordt niet geschreeuwd. Heel volwassen en intelligent. Dat doet me deugd. Je ziet dat de burgers drie dagen geleden hun stem hebben gegeven tijdens de gemeenteraadsverkiezingen, maar ze hebben hun stem niet weggegeven. Ze leggen het niet neer bij de politiek, nee, ze willen meepraten.'

Foto's Hans Niezen

met elkaar te verknopen, aldus Van Urk. Dat is hard nodig om een eigentijdse invulling te geven aan de traditionele structuren die onze samenleving bijeenhielden.

Buurt-opa

‘Van oudsher heb je hier in de Achterhoek het naoberschap: een combinatie van onderlinge zorg, gemeenschapszin en sociale controle’, licht Van Urk toe. ‘En een beetje stadswijk had een buurt-opa, die de kinderen op straat in de gaten hield. Onze ontzuilde maatschappij ontbeert die sociale structuur, terwijl mensen wel behoefte hebben aan modern naoberschap. Je moet de partijen dan wel bij elkaar zien te brengen.’ Ook het ambtenarenapparaat moet daarvoor worden herijkt. Gemeentesecretaris Gerharda Tamminga voerde daarom onlangs een rigoureuze reorganisatie door in Oude IJsselstreek. Alle ambtenaren werden ontheven uit hun functie zoals vergunningverlener of beleidsvoorbereider en moesten solliciteren naar een van de zeven nieuwe rollen: ondersteuner, dienstverlener, regiovoerder, realisator, adviseur, strateeg of leider. ‘Het

gaat niet langer om *wat* je doet, maar om *hoe* je het doet’, licht Van Urk toe. ‘Deze rollen sluiten beter aan op de netwerkdemocratie.’

Wethouders, raadsleden en ambtenaren van Oude IJsselstreek kunnen daarbij naar hartenlust grabbelen in een ‘gereedschapskist’. Zo gaat de gemeente creatief om met Jeugdzorg, door samen met bijvoorbeeld sportclubs een verenigingswerkplaats op te richten. ‘Jongeren met ADHD kunnen beter gaan voetballen dan aan de Ritalin’, aldus Van Urk. Een andere mogelijkheid kan een heitje-voor-een-karweitje-systeem zijn in een wijk waar veel ouderen wonen: met een dergelijke vorm van ‘burgeraanbesteding’ zou op de Wmo-kosten kunnen worden bespaard. Of neem de groenvoorziening: ‘Na een workshop van een hovenier willen wijkbewoners misschien zelf gaan zorgen voor onderhoud: mooier groen voor minder geld’, aldus Van Urk.

Minder verkeersborden

Minder geld, dat blijft toch ook een belangrijke drijfveer voor het zoeken naar nieuwe wegen. Zowat alle gemeenten moeten fors bezuinigen. Molenwaard bijvoorbeeld

In de gemeente Wijk bij Duurstede werden de coalitieonderhandelingen in het openbaar gevoerd en werd bewust een visieakkoord op hoofdlijnen gesloten.

Gemeentesecretaris Nanette van Ameijde aan tafel met de burgemeester en twee directeurs van de gemeente Molenwaard: 'Het is de rol van de gemeenteraad om keuzes te maken, knopen door te hakken en compromissen te sluiten.'

zo'n 1,5 miljoen euro. De recente fusiegemeente in Zuid-Holland besloot de hulp van de inwoners in te roepen. Zij konden in een enquête en aan de hand van een online begrotingswijzer zelf een keuze maken uit verschillende maatregelen. Meer of minder dan drie miljoen naar onderwijs? Een plus of een min voor de tien miljoen aan volksgezondheid & milieu? En meer of minder belasting dan dertien miljoen?

Bijna duizend van de 30.000 inwoners reageerden. De populairste bezuinigingsmaatregel: het terugdringen van het aantal verkeersborden. De minst populaire: het verhogen van de ozB-belasting. Ouderen hebben moeite met het halveren van het aantal publieke bankjes en bezuinigingen op het onderhoud van begraafplaatsen, jongeren willen juist weer niet dat het aantal speelplekken fors wordt teruggebracht. De resultaten werden besproken in 'verdiepingsbijeenkomsten'. 'Geleid door raadsleden, een mooie manier om directe feedback op hun voorstellen te krijgen', aldus gemeentesecretaris Nanette van Ameijde. 'Ook voor andere onderdelen van ons beleid vragen en krijgen we vaak input en feedback, bijvoorbeeld uit de klankbordgroepen in de dertien kernen en de dorpsagenda's die de bewoners daar opstellen. We willen gebruikmaken van de eigen kracht van de dorpsbewoners.'

Wifi bepaalt werkplek

Is het publiek wel deskundig genoeg om mee te denken en te beslissen over ingrijpende bezuinigingsmaatregelen? 'Natuurlijk', vindt Van Ameijde. 'Maar de samenleving vormt een veelkleurig palet van meningen. Het is

de rol van de gemeenteraad om keuzes te maken, knopen door te hakken en compromissen te sluiten. Dat kan soms leiden tot teleurstelling, dus je moet goed communiceren wat mensen mogen verwachten.'

Molenwaard wil ook de dienstverlening dichterbij de burger brengen. Zo wordt per 1 oktober het tijdelijk gemeentekantoor, gevestigd in een aantal barakken, opgeheven. De dienstverlening van de centrale balie wordt gespreid over de dorpskernen, waar mensen op afspraak terecht kunnen voor bijvoorbeeld hun paspoort, dat vervolgens per koerier wordt thuisbezorgd. Ook w&w, gemeenteraadsleden, ambtenaren en Van Ameijde zelf hebben straks geen vaste werk- en vergaderplek meer. Ze kunnen terecht op een basislocatie of twee satellietlocaties, maar ook inloggen bij een dorps huis, in een verzorgingstehuis of gewoon vanuit huis. 'We werken waar wifi is', aldus Van Ameijde. 'Zelf doe ik alles met een iPad. Zo kun je werken op de plek waar het gebeurt. Laatst vergaderde de gemeenteraad over de revitalisering van een winkelcentrum in Nieuw-Lekkerland. Die vergadering werd bewust in de buurt van het winkelcentrum gehouden en niet op het gemeentekantoor. Zo verlaag je de drempel voor burgers om raadsvergaderingen bij te wonen en vergroot je als gemeenteraad je zichtbaarheid.' En het werken zonder gemeentekantoor bespaart kosten.

Geen partijen, maar personen

Wat leveren al die pogingen om de lokale democratie te vernieuwen op? Is burgerparticipatie slechts *le d'ernier cri* in gemeenteland, of krijgen we er daadwerkelijk

Via de online begrotingswijzer konden burgers van de gemeente Molenwaard zelf voorstellen doen voor bezuinigingen.

Jongejan: 'De gemeenteraad ontwikkelt zich steeds meer als een raad van wijzen, waarbij de politieke kleur niet langer op de voorgrond staat.'

betere steden, dorpen en wijken voor terug? Oude IJsselstreek laat het onderzoeken door... burgers. Een visitatiecommissie met zes kritische en ervaren vrijwilligers die in de gemeente wonen, buigt zich een half jaar lang over de 'organisatieontwikkeling' van de gemeente, begeleid door Hein Albada, zoon van de onlangs overleden oud-minister Wil Albada. 'Spontaan meldden zich onder anderen een hoofd p&o, een emeritus hoogleraar en oud-fabrieksdirecteuren', vertelt Van Urk. 'Zij gaan het functioneren van de gemeente als netwerkorganisatie doorlichten op blinde vlekken.'

Is er in de toekomst eigenlijk nog wel ruimte voor politieke partijen in de lokale democratie? Of zijn de scheidslijnen tussen de partijprogramma's en de schatplichtigheid aan Den Haag een sta-in-de-weg voor lokale samenwerkingsverbanden? 'De gemeenteraad ontwikkelt zich steeds meer als een raad van wijzen, waarbij de politieke kleur niet langer op de voorgrond staat', denkt Jongejan. Van Urk acht de kans niet denkbeeldig dat er over twintig jaar geen traditionele politieke partijen meer bestaan op gemeentelijk niveau. 'De lokale democratie zal in de toekomst gedragen worden door

personen in plaats van door politieke ideologieën. Het adagium was altijd: "Het persoonlijke wordt politiek." Dat moeten we omdraaien: "Politiek wordt persoonlijk."

Pareltjes

Intussen ziet John Jorritsma, Commissaris van de Koning in Friesland, het plan van Gerdi Verbeet voor een provinciaal schaduwparlement van burgers in elk geval wel zitten, blijkens zijn reactie in *Binnenlands Bestuur*. 'Verbeet doet een prachtige aanzet voor een discussie over de toekomst van de democratie en de politiek.' Statenlid Retze van der Honing (GroenLinks) wil het experiment eveneens graag een kans geven. 'We krijgen zo 430 gratis adviezen, waar ongetwijfeld pareltjes tussen zitten. We zouden wel gek zijn als we daar geen gebruik van maken.' En ook de Friese burger staat te trappelen om zitting te nemen in het schaduwparlement, zo blijkt uit een kordate reactie onder de online versie van de rede van Gerdi Verbeet: 'Is er nog plek?' ■